

FÖLDÜNK - KÖRNYEZETÜNK

ÁLTALÁNOS BEVEZETŐ

A földrajz mint tantárgy fontos szerepet kap a tanulók szűkebb és tágabb környezetének megismerésében. Elősegíti a világban elfoglalt helyünk tisztán látását, megismerteti a diákokkal nemzeti értékeinket. Kialakítja a tanulóknál a hazai tájakhoz, természeti és társadalmi értékeinkhez való kötődést. Megismerteti velük a Kárpát-medence népességét, etnikai összetételét, a határon túl élő magyarok gondjait. Itt fejlődik talán legtöbbet globális látásmódjuk, értve ezen a gazdaságot és a környezeti problémákat egyaránt. A tantárgy tág teret ad a jelenségek, folyamatok pontos megfigyelésére, az összefüggések megláttatására, az általánosításra. Célunk, hogy a tanulók biztosan mozogjanak térben és időben egyaránt, képesek legyenek logikai térképolvasásra. Ismerjék a földrajzi térben való eligazodáshoz nélkülözhetetlen topográfiai fogalmakat. Jól tájékozódjanak a földtörténeti korok között, érzékeljék a földtörténeti, evolúciós és társadalmi-gazdasági folyamatok időtartamának nagyságrendi különbségeit. Fontosnak tartjuk, hogy a tanulók megismerkedjenek a legfontosabb információhordozókkal, és megfelelő kritikával ezeket tudják használni. Az fenti leírtak alapján tantárgyunk a következő kiemelt fejlesztési feladatokban kíván közreműködni: hon- és népismeret, európai azonosságtudat-egyetemes kultúra, aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés, gazdasági nevelés, környezettudatosságra nevelés.

A **kulcskompetenciák** közül valamennyi fejlesztése megjelenik valamilyen mértékben, de természetesen egyesek (esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség, idegennyelvi kommunikáció, digitális kompetencia) kismértékben, míg mások fejlesztése kiemelt szerepet kap iskolánk földrajzoktatásában (természettudományos kompetencia, vállalkozói kompetencia, hatékony, önálló tanulás). A fenti fejlesztési feladatok és kulcskompetenciák az egyes tananyagrészeknél konkrét formában szerepelnek. Mindehhez a 7-10 évfolyamig bezárólag heti két óra áll a rendelkezésünkre.

FÖLDÜNK - KÖRNYEZETÜNK

7. osztály

Évi óraszám: 74 óra

BEVEZETÉS

Célok

A hatosztályos gimnázium első osztályában a követelményrendszer megbeszélése, a szükséges alapfogalmak átismétlése, a különböző képzettségű tanulók szintre hozása után célunk a földrajzi gondolkodásmód kialakítása, majd fejlesztése. Ez megköveteli a jelenségek, folyamatok vizsgálata után az általánosítást és az összefüggések feltárását. Ezt a szemléletformálást a regionális földrajz keretében tesszük meg, az embert, társadalmát és környezetét állítva a középpontba. Célunk, hogy a tanulók megismerjék Európa és az Európán kívüli kontinensek tájait, országait, megtanuljanak tájékozódni a térképen és az időben. Feladatunknak tartjuk a különböző népek, szokások, vallások bemutatását is, ezzel is megpróbálva bizonyos toleranciát, nyitottságot kialakítani a tanulóknál. Fontosnak tartjuk az önálló munka, adat- és ábraelemzés kiszélesítését, célunk, hogy a tanév végére egyszerű adatsorokból, grafikonokból önállóan következtetéseket tudjanak levonni. Az év során elkezdjük kialakítani a különböző földrajzi információhordozók használatának képességét. Az év során új természet- és társadalomföldrajzi fogalmak bevezetésére kerül sor, ezek rögzítése is céljaink között szerepel. Az általános képességek közül a pontos megfigyelésekre, valamint ezek szakszerű ismertetésére helyezük a hangsúlyt.

Belépő tevékenységformák

A földrajzi és tematikus térképeken található információk felhasználása a kontinensek, illetve országok földrajzának megismeréséhez.

Szemelvények, példák gyűjtése környezetszennyező és károsító folyamatokról, ezen problémák megelőzéséről és megoldásáról. Tablók készítése a témakörben.

Gyűjtőmunka a nagy földrajzi felfedezésekről, felfedezőkről, köztük a magyar utazókról.

Tájékozódás a földtörténeti időoszlopon.

Gyűjtőmunka egyes népek életéről, kultúrájáról.

A kontinensek földrajzi képét bemutató keresztmetszetek elemzése.

A természeti adottságok és a gazdasági élet kölcsönhatásainak bemutatása.

A tipikus tájak bemutatása megadott szempontok alapján.

Irányított tanulói kiselőadások.

TARTALOM

Tájékozódás a földtörténeti időben 3 óra

A földtörténeti korbeosztás, a főbb egységek (idő, időszak, kor) hierarchiája. A kormeghatározás.

Kulcskompetenciák: matematikai kompetencia – az időszalag használata

Az Európán kívüli kontinensek természet- és társadalomföldrajzi képe

Kulcskompetenciák: anyanyelvi kommunikáció – minden kontinensenél házidolgozat írása

az ide kapcsolódó földrajzi felfedezőkről; digitális kompetencia - kiselőadások tartása

PowerPoint segítségével, internetes anyaggyűjtés; hatékony, önálló tanulás – önálló

anyaggyűjtés könyvtárban, az interneten

Afrika, Ausztrália és Óceánia, a Sarkvidékek 12 óra

Afrika fekvése, felszíne. Afrika éghajlata, természetes növényzete, vízrajza. Sivatagok és oázisok. Afrika népessége, országai. Fehér- és Fekete-Afrika. Afrika mezőgazdasága. Afrika bányászata, ipara. A Dél-afrikai Köztársaság. *Nigéria és Egyiptom.*

Ausztrália fekvése, felszíne. Az Ausztrál Államszövetség gazdasági élete. Óceánia földrajza. Antarktisz és Arktisz – különbségek és hasonlóságok. Élet a Sarkvidékeken.

Kulcskompetenciák: szociális és állampolgári kompetencia – interkulturális kommunikáció, előítéletek leküzdése, DAK-apartheid

Kiemelt fejlesztési feladatok: környezettudatosságra nevelés – a globális klímaváltozás hatása a Sarkvidékeken, az asszuáni gát problematikája, túllegeltetés a Szahel-övben

Amerika 15 óra

Amerika fekvése, tagolása, népessége. Észak-Amerika felszíne. Észak-Amerika éghajlata, természetes növényzete és vízrajza. Kanada. Az USA mezőgazdasága. Az USA ipara.

Közép- és Dél-Amerika felszíne, éghajlata, természetes növényzete és vízrajza. Közép-Amerika országai és Mexikó. Brazília és *Argentína. Az Andok országai.*

Kiemelt fejlesztési feladatok: környezettudatosságra nevelés – nemzeti parkok Amerikában, pusztuló esőerdők

Ázsia földrajza 14 óra

Ázsia fekvése, partvonala, felszíne. Ázsia éghajlata, vízrajza, élővilága. Ázsia lakossága. Délnyugat-Ázsia, az arab világ és Izrael. Dél-Ázsia természeti viszonyai. India. Délkelet-Ázsia természeti viszonyai. Délkelet-Ázsia országai. Japán. *A Koreai-fsz országai. Kína. Tajvan és Hongkong. Belső-Ázsia.*

Kiemelt fejlesztési feladatok: környezettudatosságra nevelés – környezetszennyezés, savas esők Kínában

Európa földrajza 30 óra

Európa határai, kialakulása, felszíne. Európa éghajlata. Európa természetes növényzete, vízrajza. Európa lakossága, integrációi. Az Európai Unió létrejötte, bővülése, politikai és gazdasági jellemzői.

Kiemelt fejlesztési feladatok: Európai azonosságtudat – az EU szervezetei

Nyugat- és Észak-Európa

Nagy-Britannia gazdasági élete. *A Benelux államok.* Franciaország természeti adottságai. Franciaország gazdasági élete. Észak-Európa természeti viszonyai. Észak Európa országai. A balti államok.

Kiemelt fejlesztési feladatok: környezettudatosságra nevelés – a londoni típusú szmog, újrapapír, szelektív hulladékgyűjtés

Dél-Európa

A Pireneusi-fsz. természeti viszonyai és országai. Az Appennini-fsz. Olaszország gazdasági élete. A Balkán-fsz. természeti viszonyai és társadalmi képe. Jugoszlávia és Horvátország. *Bosznia-Hercegovina, Macedónia. Bulgária és Albánia. Görögország.*

Kulcskompetenciák: szociális és állampolgári kompetencia – vallási és etnikai csoportok sokszínűsége

Kiemelt fejlesztési feladatok: környezettudatosságra nevelés –környezet átalakítás az ókortól, a turizmus káros hatásai

Kelet-Európa

Kelet-Európa természeti viszonyai. A cári Oroszországtól a Független Államok Közösségéig. Oroszország, a Föld legnagyobb területű tagállama. A FÁK mezőgazdasága. Oroszország ipara, iparvidékei. Ukrajna.

Kulcskompetenciák: szociális és állampolgári kompetencia – a demokrácia fő ismérvei

Kiemelt fejlesztési feladatok: környezettudatosságra nevelés – a csernobili atomerőmű-baleset következményei

KÖVETELMÉNYEK (félkövér betűvel a minimumot, *dőlt* betűvel a kiegészítő fogalmakat jelöltük, a normál szedésű fogalmakkal együtt az egész adja ki az optimumot)

Általános:

Az év során megismert fogalmak biztos használata. Biztos **topográfiai ismeretek, térképolvasási készség**. Biztos **tájékozódás a földtörténeti időskálán**. A kontinensek kialakulásának, **tájainak, természeti viszonyainak ismerete**. Egy-egy ország gazdasági életének felvázolása a természeti adottságok, gazdasági mutatók segítségével. A fejlett és a fejlődő országok ellentétének bemutatása. A **demográfiai robbanás problémáinak ismerete**. Európa kialakulásának, **főbb régióinak, tájainak, vizeinek, éghajlatának, élővilágának ismerete**. Az **Európai Unió tagjainak, történetének, felépítésének és működésének ismerete**. Kelet-, Közép-és Nyugat-Európa tájainak, természeti viszonyainak, országainak ismerete. Az egyes országok gazdasága alapvető vonásainak bemutatása, különböző funkciójú gazdasági körzetek példákön keresztül történő ismertetése. **Egyszerű adatsorok önálló elemzési készsége, ábraelemzési készség**.

Fogalmak:

Idő, időszak, kor, kormeghatározás, **kőzet, kővület, ősidő, előidő, óidő, újidő, harmadidőszak, negyedidőszak, jégkor, jelenkor**.

Tagolt és tagolatlan partvonal, ősmasszívum, táblás vidék, vetődés, rög, árok, lépcsővidék, peremlépcső, medence, magasság, földkéreg, kőzetlemez, alábukás, mélytengeri árok, vulkán, kráter, kürtő, magma, láva, parazitakráter, mélytengeri árok, szigetív, alábukás, röghegység, lánchegység, gyűrődés, szigethegy, korallsziget, atoll, belföldi jégtakaró, gleccser, U alakú völgy, tengerszem, függővölgy, gleccserpatak, moréna, tóhátság, fjord, alföld, mélyföld, lösz, turzás, dűne, vándordűne, karsztosodás, karsztjelenség, karr, víznyelő, dolina, polje, barlang, búvópatak, cseppkő

Havi és évi középhőmérséklet, évi közepes hőingás, passzát szélrendszer, éghajlat, éghajlati övezet és öv, egyenlítői éghajlat, szavanna éghajlat, trópusi és mérsékelt övi sivatag, óceáni, nedves és száraz kontinentális éghajlat, szubarktikus éghajlat, tundra és állandóan fagyos éghajlat, hegyvidéki éghajlat, tornádó, hurrikán, tengeráramlás, kősvivatag, homoksvivatag, kaktuszszavanna, akácia, baobabfa, kókuszpálma, datolyapálma, mediterrán éghajlat, trópusi és szubtrópusi monszun éghajlat, monszun szélrendszer, éghajlatválasztó hegység, főnszél, trópusi esőerdő, keménylombú erdő, paratölgy, babérlombú erdő, sztyep, csernozjom, préri, pampa, tajga, podzoltalaj, tundra, tojásrakó és erszéynes emlősök.

Lefolyástalan terület, vízhálózat, vízgyűjtő terület, vízválasztó, jövevényfolyó, vádi, zuhatag, vizesés, duzzasztógát, vízerőmű, tölcsér és deltatorkolat, rétegvíz, artézi medence, kanyon.

Europid, negrid, mongolid, ausztrolid, mulatt, mesztic, zambó, kreol, tuareg, berber, ibo, joruba, hausza, fulbe, népsűrűség, természetes szaporodás, népességrobbanás, éhínség, apartheid, hagyományos gazdálkodás, öntözéses gazdálkodás, nomád állattenyésztés, ültetvényes gazdálkodás, farm, gyarmatosítás, gyarmatbirodalom, Brit Nemzetközösség, újgyarmatosítás, tőkekivitel, monopólium, fejlődő ország, metropolisz, agglomeráció, megalopolisz, birtokkoncentráció, peon-rendszer, banánköztársaság, iszlám, kereszténység, katolikus, ortodox, buddhizmus, hinduizmus, zsidó vallás, sogun, szamuráj, technopolisz, nyelvcsaládok: szláv, germán, újlatin, finnugor, NATO, semlegesség, Európai Unió, EGK, egységes belső piac, vámunió, Európai Parlament, Bizottság, euro, Európa Tanács, eurorégió, tőkés szövetkezetek, ipari forradalom, nehézipari körzet, ipartelepítő tényező, flamand, vallon, polder, soknemzetiségű állam, nemzetiségi ellentétek, etnikai tisztogatás, tervutasításos gazdálkodás, egypártrendszer, világhatalom

Topográfiai fogalmak (a dőlt betűk a kiegészítést tartalmazzák az optimumhoz, a normál szedés a minimum)

Afrika:

Gibraltári-szoros, Guineai-öböl, Vörös-tenger, Szezi-csatorna, Szomáliai-félsziget, Madagaszkár, Szent-Ilona, Zöld-foki szk., Kanári-szk.;

Kongó, Niger, Nílus, *Fehér- és Kék-Nílus*, *Tana-tó*, *Zambezi*, Viktória-tó, Tanganyika-tó, *Rudolf(Turkana)-tó*, *Csád-tó*;

Atlasz, Szahara, *Ahaggar*, *Tibeszi*, Szudán, Kongó-medence, Afrikai-árokrendszer, Etióp-magasföld, Kelet-afrikai-magasföld, Kilimandzsáró, *Ruwenzori*, *Kamerun-hegy*, Dél-afrikai-magasföld, *Sárkány-hg.*, Namíb-sivatag;

Dél-afrikai Köztársaság, Pretoria, Johannesburg, *Fokváros*, Egyiptom, Kairó, Alexandria, *Asszuán*, Algéria, *Marokkó*, *Tunézia*, *Kenya*, *Tanzánia*, *Serengeti N.P.*, Nigéria, *Lagos*, *Abuja*.

Ausztrália és Óceánia:

Ausztráliai-alföldek, Nagy-Vízválasztó-hg., Nyugat-ausztrál-tábla, Nagy-Artézi-medence, Nagy-korallzátony, Murray, *Darling*, *Eyre-tó*, *Tasmania*, *York-fsz.*, *Arnhem-föld*, *Arafura-tenger*, Ausztrál Államszövetség, Canberra, Sydney, Melbourne, *Adelaide*, *Perth*, Mikronézia, Melanézia, Polinézia, Új-Zéland, *Wellington*, Hawaii-szk., Új-Guinea, *Salamon-szk.*, *Fidzsi-szk.*,

Sarkvidékek:

Arktisz, Északi-sark, Jeges-tenger, Grönland, Kanadai-szigetvilág, Antarktisz, Antarktika, Déli-sark, *Weddel-tenger*, *Ross-tenger*, *Erebus*

Amerika:

Észak-, Közép- és Dél-Amerika, Bering-szoros, Horn-fok, *Drake-átjáró*, Panama-csatorna, *Tehuantepec-földsoros*, Mexikói-öböl, Karib-tenger, Labrador-fsz., Kaliforniai-fsz., Floridai-fsz., *Új-Funland*, Nagy- és *Kis-Antillák*, Kuba, Tűzföld, *Galapagosz-szk.*, *Falkland-szk.*, Alaszka;

Yukon, Szt.Lőrinc-folyó, Mississippi, Missouri, Colorado, *Ohio*, *Tennessee*, *Columbia*, Orinoco, *Paraná*, *Paraguay*, *Uruguay*, Amazonas, Nagy-tavak, *Titicaca-tó*, Golf-áramlás, Labrador-áramlás, Kuro-shio áramlás;

Kanadai-ösföld, Kanadai-tóhátság, Brazil-felföld, Guayanai-hegyvidék, Appalache, Pacifikus, hgr., Andok, Sziklás-hg., *Parti-hg.*, *Sierra Nevada*, *Cascade*, *Mt.St.Helens*, *Mt.McKinley*, Préri, Mississippiföld, Parti-síkság, Mexikói-fennsík, *Paraná-alföld*, *Gran Chaco*, *Pampák*, *Patagónia*, Amazonas-medence;

Angol-Amerika: USA: Kalifornia, Texas, Florida, Washington DC, New York, San Francisco, Los Angeles, *Boston*, Chicago, Detroit, *St.Louis*, *Denver*, *Seattle*, New Orleans, Miami, Houston, Dallas, Atlanta, Kanada: Ottawa, Toronto, Montreal, *Quebec*, Latin-Amerika: Mexikó: Mexikóváros, *Monterrey*, Brazília: Brasilia, Rio de Janeiro, Sao Paulo, *Belo Horizonte*, *Manaus*, Argentína: Buenos Aires, Chile: Santiago, Peru: Lima, Venezuela: Caracas, *Ecuador*, *Guayana*, *Kolumbia*, *Uruguay*, *Paraguay*, Kuba, *Haiti*, *Honduras*, *Salvador*.

Ázsia:

Perzsa-öböl, Dél-kínai-tenger, Japán-tenger, Ohotszki-tenger, *Maláj-tenger*, Arab-fsz., Kisázsia, Hindusztáni-fsz., Indokínai-fsz., Kamcsatka-fsz., Koreai-fsz., Japán-szk (Honshu, *Kiushu*, *Shikoku*, *Hokkaido*), *Kuril-szk.*, Indonéz-szigetvilág: Nagy-Szunda-szk. (*Jáva*, *Szumátra*, *Borneó*, *Celebesz*), *Kis-Szunda-szk.*, Ceylon;

Kászipi-tenger, Aral-tó, Bajkál-tó, *Lop-Nor*, *Tuz-Gölü*, Jenyiszej, Ob-Irtis, Jenyiszej, Angara, Amur, Jangce, Sárga-folyó, Indus, Gangesz, *Brahmaputra*, *Mekong*, Tigris, Eufrátesz;

Dél-Ázsia, DK-Ázsia, DNy-Ázsia, É-Ázsia, Kelet-Ázsia, Belső-Ázsia;

Szír-Arab-tábla, Dekkán, Közép-szibériai-fennsík, Dél-kínai-hegyvidék, Mandzsúria, Eurázsiai-hgr.: Himalája, Tibet, Csomolungma, *Karakorum*, *K2*, Kaukázus, *Zagrosz*, *Elburz*, *É-anatóliai-hg.*, *Toros*, Pamír; Pacifikus-hgr., *Szihote-Aliny*, Ural, Tien-san, Altaj, Nyugat-szibériai-alf., Turáni-alf., Hindusztáni-alf., Mezopotámiai-alf., Kínai-alf., Góbi, *Tarim-medence*;

Dél-Korea: Szöul; Észak-Korea Phenjan; Fülöp-szigetek: *Manila*; India: Újdelhi, Bombay, Calcutta, Jamshedpur; Indonézia: Djakarta; Irak: Bagdad; Irán: Teherán; Izrael: Tel-Aviv, Jeruzsálem, Palesztína, *Cisz-Jordánia*; Japán: Tokio, Osaka, Hiroshima, *Yokohama*; *Jordánia*, Kazahsztán, *Kaukázusi köztársaságok* (*Grúzia*, *Örményország*, *Azerbajdzsán*), Kína: Peking, Sanghaj, Kanton, Vuhan, *Ansan*, *Tiencsin*; *Közép-ázsiai köztársaságok*, Kuvait, Malajzia, *Mongólia*, Oroszország: Jekatyerinburg, *Magnyitogorszk*, Novoszibirszk, *Krasznojarszk*, *Bratszsk*, Vlagyivosztok; Szaúd-Arábia: Rijad, Mekka, *Medina*; *Szíria*: *Damaszkusz*; Szingapúr, Thaiföld: Bangkok; Törökország: Ankara, Isztambul, *Izmir*; *Vietnam*: *Hanoi*, *Tajvan*, *Afganisztán*

Európa:

Atlanti-óceán, La Manche, *Vizcayai-öböl*, Adriai-tg., Balti-tg., *Botteni-öböl*, *Finn-öböl*, *Norvég-tg.*, Északi-tg., *Fehér-tg.*, Földközi-tg., Adriai-tg., *Tirren-tg.*, *Ligur-tg.*, *Jón-tg.*, Égei-tg., *Márvány-tg.*, Boszporusz, Dardanellák, Fekete-tg., *Azovi-tg.*; Brit-szk. (Angol-sz., Ír-sz.), Izland, Szicília, *Baleár-szk.*, *Szardínia*, *Korzika*, Ciprus, Kréta, *Rodosz*, *Lészvosz*, *Málta*, Skandináv-fsz., Jylland-fsz., *Pireneusi-fsz.*, *Appennini-fsz.*, *Balkán-fsz.*, *Peloponnészoszi-fsz.*, *Isztriai-fsz.*, *Krím-fsz.*, *Kola-fsz.*;

Ladoga-tó, *Onyega-tó*, Genfi-tó, Bodeni-tó, Garda-tó, *Comoi-tó*, Temze, Elba, Rajna, *Majna*, *Weser*, *Inn*, *Moldva*, Visztula, Odera, Szajna, Loire, Rhone, *Maas/Meuse*, Ebro, *Tajo*, *Guadalquivir*, *Duero*, Tevere, Duna, *Vág*, *Garam*, Dráva, Száva, Mura, Tisza, Maros, Kőrösök, Szamos, Mura, Ipoly, Olt, Rajna-Majna-Duna vízi út, *Morava*, *Prut*, Marica, Volga, *Káma*, Ural folyó, Dnyeper, Don, *Dnyeszter*;

Dél-Európa, Észak-Európa, Kelet-Európa, Közép-Európa, Nyugat-Európa, Kelet-Közép-Európa, Kárpát-medence;

Balti-pajzs, Finn-tóhátság, Kaledóniai-hgr.: Skandináv-hg., *Sogne-fjord*, Skót-felföld, *Walesi-hg.*, Pennine; Variszkuszi-hgr.: Normandia, Bretagne, Francia-khg., Ardennek, Német-khg., Fekete-erdő, *Vogézek*, Rodope, *Rila*, Szudéták, Érchegység, Cseh-medence és peremhegységei, Lengyel-khg., *Olimposz*; Eurázsiai-hgr.: Alpok, Mont Blanc, Keleti-Alpok, *Dolomitok*, Nyugati-Alpok, *Szt. Bernát-hágó*, Pireneusok, Appenninek, Riviera, *Abruzzók*, Kárpátok, Ény-Kárpátok, Magas-Tátra, Gerlachfalvi-csúcs, *Lomnici-csúcs*, *Tátrai N.P.*, Északkeleti-Kárpátok, Keleti-Kárpátok, Hargita, *Szt. Anna-tó*, Déli-Kárpátok, *Moldoveanu*, Vaskapu, *Kazán-szoros*, Dinári-hg., Karszt-hg., Dalmácia, *Albán-Alpok*, Balkán-hg., Pindosz-hg., *Szerb-érchegység*; Kelet-európai-síkság, Germán-alföld, *Mecklenburgi-tóhátság*, Lengyel-alföld, *Pomorzei és Mazuri-tóhátság*, Londoni-medence, Párizsi-medence, Bécsi-medence, Pó-síkság, Alföld, Andalúziai-alföld, *Ebro-medence*, *Marica-alföld*, Román-alföld, Erdélyi-medence, Erdélyi-peremhegység, Dráva-Száva köze, Vajdaság;

Albánia: Tirana, Egyesült Királyság: Anglia: London, Manchester, Birmingham, *Leeds*, *Liverpool*; Skócia: Glasgow, *Edinburgh*, *Aberdeen*; Wales: *Cardiff*, Észak-Írország: *Belfast*; Balti államok (Észtország: *Tallin*, Lettország: *Riga*, Litvánia: *Vilnius*), Benelux államok: Belgium: Brüsszel, *Antwerpen*, *Liege*; Hollandia: Amszterdam, Hága, Maastricht, *Eindhoven*, *Ijmuiden*; Luxemburg: Luxembourg, Bosznia-Hercegovina: Szarajevo, Bulgária: Szófia, Várna, *Burgasz*, *Plovdiv*; Dánia: Koppenhága, Fehéroroszország (Belorusszia): Minszk, Finnország: Helsinki, Franciaország: Párizs, Marseille, Le Havre, Lyon, Strasbourg, *Lille*, *Toulouse*, Görögország: Athén, *Pireusz*; Horvátország: Zágráb, Rijeka/Fiume, *Eszék*, *Opatija*; Írország: Dublin, Izland: Reykjavík, Szerbia: Belgrád, *Nis*, Koszovo, *Pristina*, Vajdaság, Újvidék, Szabadka, Montenegro: *Podgorica*, Macedónia: Skopje, Moldova: Chisinau, Norvégia: Oslo, Bergen, Olaszország: Róma, Nápoly, Genova, Velence, Milánó, Torino, *Taranto*, *Parma*, *Verona*; Oroszország: Moszkva, Szentpétervár, Volgográd, *Togliatti*, *Nyizsnyij Novgorod*; Portugália: Lisszabon, *Porto*; Spanyolország: Madrid, Barcelona, *Bilbao*, *Valencia*, *Sevilla*; Svédország: Stockholm, Göteborg, *Malmö*; Szlovénia: Ljubljana, Maribor; Ukrajna: Kijev, Donyec-medence, *Donyeck*, *Harkov*, Csernobil, Beregszász, *Munkács*, *Ungvár*

A tanulói munka értékelése és ellenőrzése:

Fontosnak tartjuk a tanulók munkájának folyamatos ellenőrzését és értékelését. Ennek érdekében többféle módszert alkalmazunk: szóbeli feleletek, röpdolgozatok, témazáró dolgozatok, melyeket szóban és osztályzattal értékelünk. Az órai munkát egy, havi osztályzatokra átváltható pontrendszerrel próbáljuk ösztönözni. Hangsúlyt fektetünk a szaknyelv elsajátításán felül a választékos beszéd, az önálló előadásmód fejlesztésére, a földrajzi nevek helyesírására, amiről a topográfiai ismeretek vaktérképeken történő ellenőrzésekor is kapunk visszajelzést.

MÓDSZEREK

Ismeretközlés: Szóbeli: magyarázat, előadás, elbeszélés, leírás, felolvasás, megbeszélés, vita.
Vizuális szemléltetés: diavetítés, videofilm, számítógéppel segített bemutató, fényképek bemutatása, táblavázlat, térképhasználat.

Önálló munka: csoportmunka, kiselőadás, házi feladat, nagyobb lélegzetű házidolgozat

Ismeretek megszilárdítása: óravégi összefoglalás, részösszefoglalás, témavégi összefoglalás, tanév végi rendszerező ismétlés

TANÓRÁN KÍVÜLI TEVÉKENYSÉG

Ajánlott: részvétel a tanulmányi versenyeken (Less Nándor tanulmányi verseny).

Kötelező: tanulmányi kirándulás

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI

A tanuló legyen képes az egyes kontinensek, tájak, országok természeti és társadalmi jellemzőit bemutató ábrák, adatsorok elemzésére, tanári irányítással az alapvető összefüggések feltárására. Be tudja mutatni a megadott szempontok alapján az egyes kontinenseket, tájakat, országokat. Legyen képes a megfelelő térképek használatára ezek bemutatása során, a követelményrendszerben lefektetett topográfiai fogalmakat meg tudja mutatni.

TANKÖNYVEK, SEGÉDESZKÖZÖK

Tamasics Katalin: Európán kívüli kontinensek földrajza. Nemzeti Tankönyvkiadó

Tamasics Katalin: Európa földrajza. Nemzeti Tankönyvkiadó

Középiskolai földrajz atlasz. Kartográfia

FÖLDÜNK - KÖRNYEZETÜNK

8. osztály

Évi óraszám: 74 óra

BEVEZETÉS

Célok

Célunk, hogy megismertessük tanulóinkkal Hazánk helyét a Földön, ennek természet- és társadalomföldrajzi következményeit. Feladatunknak tartjuk a természeti viszonyok, tájak minél sokrétűbb, érzelmi kötődést sem nélkülöző bemutatását, a társadalomföldrajzi folyamatok, problémák korosztályos szinten történő megismertetését. Foglalkozni kívánunk az ország gazdaságának területi és szerkezeti jellemzőivel, környezeti állapotával, a kedvező és kedvezőtlen változásokkal, és a megoldási lehetőségekkel. Időt fordítunk lakóhelyünk földrajzának, a lezajló változásoknak a megismerésére. Megtárgyaljuk az ország helyét Európában és a Világban, foglalkozunk a hazánkban élő nemzetiségekkel és a külföldön élő magyarsággal is, ezzel is megpróbálva toleranciát, nyitottságot, nemzeti érzést kialakítani a tanulóknak.

Belépő tevékenységek

Tematikus térképek használata az egyes országrészek természeti és gazdasági különbségeinek bemutatásához.

Kontúrtérképes feladatok önálló megoldása.

A Kárpát-medence időjárásának elemzése időjárás-jelentések segítségével.

Folyamatábrák használata a földtörténet, a felszínfejlődés bemutatásához.

A gazdasági élet statisztikai adatainak feldolgozása.

Hírek hazánkról a nagyvilágban-gyűjtőmunka.

Szemelvények használata a Kárpát-medence különböző népeinek bemutatásakor.

A gazdasági ágak átalakulásának bemutatása forráselemzés alapján.

Tanulói beszámoló önállóan gyűjtött információk alapján hazánk és a különféle európai szervezetek kapcsolatáról.

Tanulói kiselőadás a különböző tájak népszokásairól könyvtári kutatómunka alapján.

Magyarország legfontosabb termékeinek, exportcikkeinek listája.

Tabló, illetve riport készítése hazánk idegenforgalmi vonzerejével kapcsolatban.

Családi költségvetés készítése.

Fogalmazások készítése a családról, az itt betöltött szerepről.

Konfliktushelyzetek szerepjáték formájában történő feldolgozása.

Sajtófigyelés és faliújság készítése: a magyarok helyzete határainkon túl.

TARTALOM

Közép-Európa 10 óra

Közép-Európa természetföldrajzi adottságai, a középhegységek és feltöltött alföldek mint tipikus tájak. Németország gazdasági élete, szerepe az európai gazdaságban. Szlovákia és Csehország. Románia. Lengyelország. Az Alpok országai: Ausztria és Svájc. Az ipar és a telepítő tényezők kapcsolata Közép-Európában, a gazdasági fejlettség különbségei. Népek, nemzetiségek a Kárpát-medence országaiban.

Kulcskompetenciák: Természettudományos kompetencia – változások a tájban az emberi tevékenység hatására

Kiemelt fejlesztési feladatok: környezettudatosságra nevelés –a Ruhr-vidék megújulása

Magyarország földrajza

Kulcskompetenciák: anyanyelvi kommunikáció – magyar írók, költők tájleírásai; esztétikai-művészeti tudatosság – magyar táj magyar ecsettel
Kiemelt fejlesztési feladatok: hon- és népismeret – az ország földrajzának ismerete

Hazánk természeti viszonyai 14 óra

Magyarország földrajzi helyzete. A Kárpát-medence és Magyarország földtörténete. Hazánk ásványi nyersanyagai. Hazánk éghajlata. Hazánk vízrajza. A vízgazdálkodás feladatai, árvízvédelem, belvíz okozta károk. Hazánk talajai és természetes növényzete. A Kárpát-medence. Nemzeti Parkjaink.

Kiemelt fejlesztési feladatok: környezettudatosságra nevelés – a Vásárhelyi-terv, a felszín alatti vizek problémái

Magyarország társadalmi, gazdasági élete 25 óra

Hazánk népessége. Magyarok határainkon kívül. A nemzet. A magyar nemzettudat sajátosságai és dilemmái. Az állam és az etnikai csoportok, nemzetiségek. Kisebbségi élethelyzetek. Előítélet, tolerancia, szolidaritás. Népesedési folyamatok Magyarországon. A lakosság demográfiai mutatói. A társadalom rétegződése. Társadalmi konfliktusok és kezelésük. Társadalmi változások, mobilitás. Foglalkozási szerkezet, belső vándormozgalmak. Magyarország településhálózata. Falusi települések. Városaink és az urbanizáció. A városok és a környezetvédelem. Szórványtelepülések, településfejlesztés, infrastruktúra. A településszerkezet változásai. Közigazgatásunk. Az önkormányzatok. Nemzetgazdaságunk szerkezete, színvonala. A gazdasági élet telepítő tényezői. Rendszerváltás, magánosítás. Iparunk földrajzi és társadalmi alapjai. Energiagazdaságunk. Ércbányászat, kohászat. Vegyipar. Gépipar. Építőanyagipar. Könnyűipar. A magyar mezőgazdaság földrajzi és társadalmi adottságai. Gabonatermesztésünk. Ipari növények termesztése. Zöldség- és gyümölcsstermesztés. Állattenyésztésünk. Hazánk közlekedése és távközlése. Idegenforgalmunk, az egyes tájak idegenforgalmi értéke. Hazánk nemzetközi kapcsolatai, integrációs törekvéseink. Hazánk és az EU. Külkereskedelmünk. A budapesti agglomeráció.

Kulcskompetenciák: szociális és állampolgári kompetencia – állampolgárság kérdése, emberi jogok kérdése, szociális érzékenység; kezdeményezőképeség és vállalkozási kompetencia – befektetések, kockázatfelmérés.

Kiemelt fejlesztési feladatok: környezettudatosságra nevelés – a bányászat környezeti hatásai, falusi turizmus, a települések arculatának változása; gazdasági nevelés – felelős fogyasztói magatartás, kockázatfelmérő képesség a pénzügyi befektetéseknél; aktív állampolgárságra nevelés – konfliktuskezelés, kisebbségek

A Kárpát-medence és hazánk tájai, azok gazdasági élete 25 óra

A Kárpátok. Magyarország tájfelosztása. Az Alföld és gazdasági élete. A Kisalföld és az Alpokalja. A Kisalföld és Nyugat-Magyarország gazdasági élete. A Dunántúli-kh. A Dunántúli-dombság. A Közép-Dunántúl és a Dél-Dunántúl gazdasági élete. Az Északi-khg. Észak-Magyarország gazdasági élete. Budapest földrajza. A régiók.

Kiemelt fejlesztési feladatok: környezettudatosságra nevelés – az egyes tájak környezeti problémái, a Balaton vízminősége, Budapest és a kerületünk környezeti állapota.

KÖVETELMÉNYEK (félkövér betűvel a minimumot, dőlt betűvel a kiegészítő fogalmakat jelöltük, a normál szedésű fogalmakkal együtt az egész adja ki az optimumot)

Általános:

Az év során megismert fogalmak biztos használata. Biztos **topográfiai ismeretek, térképolvasási készség.** Biztos **tájékozódás a földtörténeti időskálán, hazánk közeiteinek megfelelő korokban való elhelyezése.** A **Kárpát-medence kialakulásának, tájainak, természeti viszonyainak ismerete.** Egy táj gazdasági életének felvázolása a természeti adottságok, gazdasági mutatók segítségével. A **magyarság elterjedésének, számának, kisebbségi helyzetének ismerete. Hazánk kisebbségeinek, etnikumainak, azok**

problémáinak ismerete. Kapcsolatunk az Európai Unióval és más integrációkkal. Kelet-, Közép-és Nyugat-Európa tájainak, természeti viszonyainak, országainak ismerete. Az egyes országok gazdasága alapvető vonásainak bemutatása, különböző funkciójú gazdasági körzetek példákon keresztül történő ismertetése. **Egyszerű adatsorok önálló elemzési készsége, ábraelemzési készség.** Egy-egy sajtóban megjelent cikk önálló feldolgozása.

Új fogalmak:

Tényleges és viszonylagos földrajzi helyzet, medencehelyzet, természetes határ, földrajzilag nyitott határ, lemeztektonika, kőzetburok, Zágráb-Hernád vonal, karbon, perm, triász, jura, kréta, eocén, oligocén, miocén, pliocén, vörös homokkő, **dolomit,** Pannon-tenger, beltenger, beltó, bazaltsapkás tanuhegy, külszíni fejtés, **napsütéses órák száma, borultság, légszennyező anyagok, gyógyvíz, geotermikus gradiens, talajvíz, rétegvíz, artézi víz, karsztvíz,** növénytársulás, **erdős puszta, lombhullató erdő, ártéri erdő, füves rét,** karsztbokorerdő, tölgyes, bükkös, **mezőségi talaj, barna erdőtalaj, öntéstalaj, réti talaj, láptalaj, szikes talaj, rendzina, talajerózió, nemzet, nemzetiség, etnikum, munkaerő, település, infrastruktúra, város, központi funkció, falu,** szórványtelepülés, **tanya,** aprófalú, alvótelepülés, utcás falu, halmazfalú, sakktábla alaprajzú falu, közigazgatási egység, **megye, termelés, tőke, munkaerő, termőföld, ásványi nyersanyag, piacgazdaság, magántulajdon,** profit, piac, verseny, **munkanélküliség, GDP, nehézipar, könnyűipar,** energiagazdaság, iparszerkezet, villamos erőmű, **szakképzettség,** külföldi tőke, földhasznosítás, **ipari növény, takarmánynövény, kenyérgabona, idegenforgalom, külkereskedelem, kivitel (export), behozatal (import),** mézskőszirt, flis, **tökéletes síkság, ártér, hordalékkúp,** mezőváros, kavicstakaró, silókukorica, „gyapjúzsák”, *ingókő*

Új topográfiai fogalmak (a dőlt betűk a kiegészítést tartalmazzák az optimumhoz, a normál szedés a minimum):

Ausztria: Burgenland, Bécs, Graz, Linz, Salzburg, Innsbruck; Csehország: Prága, Ostrava, Brno, *Karlovy Vary*; Lengyelország: Szilézia, Varsó, Krakkó, Gdansk, *Lodz, Wroclaw*; Németország: Ruhr-vidék, Berlin, Bonn, Köln, Stuttgart, Frankfurt, München, Lipcse, Drezda, Hamburg, Bréma, Halle, *Dortmund, Duisburg*; Románia: Bukarest, Ploiesti, Kolozsvár, Marosvásárhely, Arad, Temesvár, Nagyvárad, Brassó, Székelyföld, Constanta, *Galati*, Svájc: Bern, Genf, Zürich; Szlovákia: Pozsony, Kassa, Zsolna, *Besztercebánya, Révkomárom, Nyitra*; Magyarország: Balaton, Bodrog, Fertő, Hernád, Sajó, Ipoly, Kis-Balaton, Rába, *Rábca, Mosoni-Duna, Kis-Duna, Zagyva, Zala, Kapos, Koppány, Berettyó, Galga, Tarna,* Velencei-tó; Aggteleki-karszt, Alföld, Alpokalja, Badacsony, Bakony, Balaton-felvidék, Baradla-barlang, Baranyai-dombság, Bodrogek, Borsodi-medence, Börzsöny, Budai-hg., Bükk, Bükk-fennsík, Csallóköz, Csepel-szk., Cserhát, Cserhát, *Csónyos,* Dráva menti síkság, Duna-Tisza köze, Dunakanyar, Dunántúli-dombság, Dunántúli-khg., Dunazug-hg., Északi-khg., *Galyatető,* Gerecse, Győri-medence, Hajdúság, Hegyalja, Hortobágy, Írott-kő, Jászság, Kárpát-medence, Kárpátalja, Kékes, Kisalföld, Kiskunság, Kőszegi-hg., Marcal-medence, Maros-Körös köze, Mátra, Mecsek, Mezőföld, Mohácsi-sziget, Móri-árok, Nagykunság, Nógrádi-medence, Nyírség, Órség, Pesti-síkság, Pilis, Somogyi-dombság (*Belső- és Külső-Somogy*), Soproni-hg., Szigetköz, Szekszárdi-dombság, Szentendre-sz., Tapolcai-medence, Tihanyi-fsz., Tiszántúl, Tokaj-Eperjesi-hg./Zempléni-hg, Tolnai-dombság, Velencei-hg., Vereckei-hágó, Vértes, Villányi-hg., Visegrádi-hg., Zalai-dombság;

A 19 megye és a megyeszékhelyek;

Ajka, Algyő, Baja, Balassagyarmat, Balatonfüred, Békéscsaba, *Bélapátfalva, Beremend, Biharkeresztes, Bonyhád,* Budapest, Bük, Csallóköz, *Cece,* Cegléd, Debrecen, Dorog, Dunaújváros, Eger, Esztergom, Felvidék, *Fenyőfő, Gödöllő, Gyermely, Gyomaendrőd,* Gyöngyös, Győr, Gyula, Hajdúszoboszló, Harkány, Hatvan, Hegyeshalom, Hévíz, Hódmezővásárhely, Hollókő, *Iklad, Iszakszentgyörgy,* Jászberény, Kalocsa, Kaposvár, *Karcag, Kaba,* Kazincbarcika, Kecskemét, *Kelebia,* Keszthely, *Kincsesbánya,* Kiskörös, Komárom, Kőszeg, Komló, Lábatlan, *Letenye, Lillafüred,* Lovászi, *Martfű,* Makó, *Mátészalka,* Miskolc, Mohács, Mosonmagyaróvár, Nagykanizsa, *Nagykörös Nagylengyel,* Nyíregyháza, *Ócsa,* Orosháza, *Oroszlány,* Ózd, Paks, Pannonhalma, Pápa, Pécs, *Petőháza, Rajka,* Salgótarján, Sárospatak, *Sárvár,* Sátoraljaújhely, Siófok, Sopron, Százhalombatta, Szeged, Székelyföld,

Székelyudvarhely, Székesfehérvár, Szekszárd, Szentendre, Szentgotthárd, Szob, Szolnok, Szombathely, Tata, Tatabánya, Téglás, Tihany, Tiszaújváros, Törökszentmiklós, Tokod, Tuzsér, Üllés, Vác, Várpalota, Veszprém, Visegrád, Visonta, Záhony, Zalaegerszeg, Zalakaros, Zsana. Nemzeti parkjaink, Magyarország hét régiója.

A tanulói munka értékelése és ellenőrzése:

Fontosnak tartjuk a tanulók munkájának folyamatos ellenőrzését és értékelését. Ennek érdekében többféle módszert alkalmazunk: szóbeli feleletek, röpdolgozatok, témazáró dolgozatok, melyeket szóban és osztályzattal értékelünk. Hangsúlyt fektetünk a szaknyelv elsajátításán felül a választékos beszéd, az önálló előadásmód fejlesztésére, a földrajzi nevek helyesírására, amiről a topográfiai ismeretek vaktérképeken történő ellenőrzésekor is kapunk visszajelzést.

MÓDSZEREK

Ismeretközlés: Szóbeli: magyarázat, előadás, elbeszélés, leírás, felolvasás, megbeszélés. Vizuális szemléltetés: diavetítés, számítógéppel segített bemutatók, videofilm, fényképek bemutatása, táblavázlat, térképhasználat.

Önálló munka: csoportmunka, kiselőadás, házi feladat, nagyobb lélegzetű házidolgozat, projekt-módszer, drámajáték

Ismeretek megszilárdítása: óravégi összefoglalás, részösszefoglalás, témavégi összefoglalás, tanév végi rendszerező ismétlés

TANÓRÁN KÍVÜLI TEVÉKENYSÉG

Ajánlott: részvétel a tanulmányi versenyeken.

Kötelező: tanulmányi kirándulás, látogatás a Természettudományi Múzeumban és a Földtani Intézetben. Ide kapcsolódó **kiemelt fejlesztési feladat:** a tanulás tanítása – iskolán kívüli szintéren ismeretszerzés módszerei

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI

A tanuló be tudja mutatni a megadott szempontok alapján hazánk földrajzi környezetének természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőit. Legyen képes a megfelelő térképek használatára ezek bemutatása során, a követelményrendszerben lefektetett topográfiai fogalmakat meg tudja mutatni, és hozzá tartalmi jellemzőket tud kapcsolni. Ismerje hazánk környezeti értékeit, tudjon konkrét példát mondani környezeti problémákra és azok megoldására. Legyen képes önálló információgyűjtésre a különböző információhordozókból, és tanári irányítással fel tudja ezt dolgozni.

TANKÖNYV

Tamasics Katalin: Európa közepén. Nemzeti Tankönyvkiadó

Bora Gyula - Nemerkenyi Antal: Hazánk, Magyarország. Nemzeti Tankönyvkiadó

Középiskolai földrajz atlasz. Kartográfia

FÖLDÜNK - KÖRNYEZETÜNK

9. osztály

Évi óraszám: 74 óra

BEVEZETÉS

Célok

Az előző évekre építve célunk, hogy a tanulók megismerjék a földrajzi környezet általános törvényszerűségeit, az élettelen és élő természet összefüggéseit, az emberi társadalomra gyakorolt hatását. Szeretnénk tudatosítani tanulóinkban, hogy a Föld egységes rendszer, amiben az ember természeti és társadalmi lényként egyszerre él. Fel kívánjuk hívni a tanulók figyelmét az egyes geoszférákat érintő környezetkárosító hatásokra. A földrajzi jelenségeket, folyamatokat összefüggéseiben kívánjuk vizsgálni, a földtudományok, más természettudományok és a társadalomtudományok szempontrendszerét is figyelembe véve. Hangsúlyt helyezünk a szintézis képességének kialakítására, az összefüggések felismertetésére, az önálló véleményalkotásra. Célunk, hogy a más tantárgyak keretében tanultakat is tudják a tanulók ebben a szellemben alkalmazni.

Belépő tevékenységek

Tájékozódás a Naprendszer ábrázoló maketteken, ábrákon és a csillagtérképeken, valamint az égbolton.

Logikai térképolvasás a tematikus térképekről.

Természetföldrajzi tényeket bemutató adatsorok, diagramok összehasonlító logikai elemzése.

Műholdfelvételek elemzése tanári útmutatással.

A Föld mozgásainak bemutatása modellek és ábrák segítségével.

Közetlemezek mozgásának magyarázata folyamatábra és videofilm felhasználásával.

Ásvány- és közetvizsgálati gyakorlatok.

Adatok gyűjtése és ezek kiértékelése a levegő- és a vízszennyezés témakörében. Kiselőadások tartása a témáról.

A földtörténet fő eseményeinek ábrázolása időoszlopon.

Helymeghatározásai és időszámítási feladatok önálló megoldása.

A középhőmérséklet és a hőingás kiszámítása. Időjárási elemek változásának grafikus ábrázolása, éghajlati diagramok önálló felismerése, elemzése.

A legfontosabb vízrajzi jellemzők számítása megadott adatok alapján. A vízállás-jelentés értelmezése.

Légköri jelenségek felismerése, az időjárási helyzet elemzése időjárási térképek segítségével.

Időjárás-jelentések értelmezése, egyszerű prognózis készítése.

Az egyes geoszférák szerkezetének bemutatása ábrák, modellek alapján. Összefüggések keresése földtani szerkezet és ásványkincs-vagyon között.

Példák, leírások gyűjtése vulkánkitörésekről, földrengésekről, természeti katasztrófákról és ennek hatásairól.

Az egyes földrajzi övezetek környezeti problémáinak feldolgozása.

Kiselőadások az egyes ásványkincsek kutatásáról, kitermeléséről.

A világ népesedési folyamatainak elemzése, bemutatása korfák és adatsorok alapján.

A településtípusok legfőbb jellemzőinek bemutatása képek, térképek, alaprajzok és szöveges leírások alapján.

Összefüggések keresése az infrastruktúra kiépítettsége és az infrastruktúra fejlettsége között.

TARTALOM

Általános természeti földrajz

Kulcskompetenciák: természettudományos kompetencia – az áltudományok felismerése

Térképészeti alapismeretek 4 óra

A térkép fogalma, fajtái, jelrendszere. Tájékozódás a térképen és a terepen. Tematikus térképek használata.

Kulcskompetenciák: matematikai kompetencia – a kicsinyítés fogalmának ismerete, vonalas aránymérték használata.

Helyünk a világegyetemben 10 óra

Helyünk az Univerzumban. Az Univerzum kialakulása, szerkezete. A Naprendszer felépítése, a Nap. A bolygók jellemzése, mozgásaik. A Hold és mozgásai, ezek földi hatása. A Föld mint égitest. Tájékozódás a földi térben és időben. Az űrhajózás története és szerepe a Föld megismerésében.

Kulcskompetenciák: természettudományos kompetenciák – az űrhajózás szerepe az emberiség fejlődésében; digitális kompetenciák – műholdfelvételek értelmezése; matematikai kompetenciák – a helyi és zónaidővel kapcsolatos számítások.

Kiemelt fejlesztési feladatok: környezettudatosságra nevelés – űrhulladék kérdése, műholdfelvételek a környezetvédelem szolgálatában.

A kőzetburok 18 óra

A Föld belső szerkezete, gömbhéjai és kialakulásuk. A kőzetlemezek és mozgásaik. A kőzetlemezek és a vulkáni működés. Vulkáni kőzetek vizsgálata. A kőzetlemezek és a földrengések. A hegységképződés. Üledékes és átalakult kőzetek vizsgálata. A Föld fejlődéstörténete. A földtörténeti korbeosztás, az elő- és ősidő. Az óidő és a középidő legfontosabb eseményei. Az újidő legfontosabb eseményei.

Kulcskompetenciák: természettudományos kompetencia – a lemeztectonika elmélete és a bizonyítékok

Kiemelt fejlesztési feladatok: környezettudatosságra nevelés – geotermikus energia felhasználása

A légkör 14 óra

A légkör összetétele és szerkezete. A légkör hőháztartása, felmelegedése. Időjárási és éghajlati elemek. A hőmérséklet, a légnyomás és a szél. Nedvességtartalom, csapadék. Ciklonok és anticiklonok. Időjárási frontok. Az általános légkörzés. A monszun szélrendszer. A légszennyezés nem ismer határokat. A szél felszínformálása.

Kulcskompetenciák: matematikai kompetencia – csapadékképződéssel kapcsolatos feladatok megoldása. Természettudományos kompetencia – időjárási elemek mérése.

Kiemelt fejlesztési feladatok: környezettudatosságra nevelés – globális klímaváltozásért való felelősség, savas esők hatása, tehetünk-e mi valamit a kedvezőtlen folyamatok ellen?

A vízburok 16 óra

A víz megjelenési formái, körforgása a természetben. A Világtenger és részei. A tengervíz mozgásai. A tengeráramlások és éghajlatmódosító hatásuk. Felszín alatti vizek. A felszíni vízfolyások. A tavak keletkezése és pusztulása. Vízgazdálkodás, vizeink tisztaságának védelme. A folyók felszínformálása. Felszínformálás a tengerparton. A jég felszínformálása. Karsztosodás.

Kiemelt fejlesztési feladatok: környezettudatosságra nevelés – az ivóvízkészletek védelme. Árapály-erőművek, szennyzések hatása a felszín alatti vizekre.

A földrajzi övezetesség 12 óra

Az időjárás és az éghajlat kapcsolata. Az éghajlati és a földrajzi övezetesség kialakulása. A zóna és a táj fogalma. A belső és külső erők párharca. A kőzetelőkészítés, tömegmozgások. A talajképződés. A talajtípusok kialakulása. A forró övezet. A mérsékelt övezet.

A hegyvidékek övezetessége. Változik-e Földünk éghajlata ?

Kulcskompetenciák: matematikai kompetencia – éghajlati diagramok értelmezése, szerkesztése megadott adatokból; szociális és állampolgári kompetencia – vita szervezése a globális éghajlatváltozásról.

Kiemelt fejlesztési feladatok: környezettudatosságra nevelés – az esőerdők területének csökkenése, a füves puszták (sztyep, préri) átalakulása a gabonatermesztés hatására, tegyük a talajerózió ellen!

KÖVETELMÉNYEK (félkövér betűvel a minimumot, dőlt betűvel a kiegészítő fogalmakat jelöltük, a normál szedésű fogalmakkal együtt az egész adja ki az optimumot)

Általános:

Térkép, vetület, földrajzi fókálózat, földrajzi hosszúság és szélesség, szintvonal, tengerszint feletti magasság, álláspont, geocentrikus és heliocentrikus világkép, csillag, bolygó, galaxis, Tejútrendszer, lokális rendszer, fényév, Csillagászati egység, parsec, parallaxis, atommagfúzió, Föld típusú bolygó, Jupiter típusú bolygó, a kilenc nagybolygó neve és sorrendje, Hold, üstökös, meteor, meteorit, Stonehenge, forgási ellipszoid, geoid, forgástengely, ekliptika, holdfázisok, hold- és napfogyatkozás, látóhatár, helyi és zónaidő, időzóna, úrhajó, műhold, távérzékelés, hamisszines úrfelvétel;

Geoszféra, földköpeny, asztenoszféra, kőzetburok=litoszféra, külső mag, belső mag, radioaktív bomlás, geotermikus gradiens, Moho, Gutenberg-Wiechert és Lehmann-féle határfelületek, mágneses tér, van Allen-övek, óceáni és szárazföldi kéreg, lemeztektonika, óceánközépi hátság, mélytengeri árok, központi hasadékvölgy, Benioff-zóna, szubdukciós övezet, párnaláva, ásvány, kőzet, magmás kőzet, mélységi magmás kőzet, kiömlési és törmelékes vulkáni kőzet, gránit, gabbró, diorit, bazalt, riolit, andezit és tufáik, üledékes kőzet (törmelékes, szerves, vegyi), mészkő, dolomit, homokkő, márga, agyag, lösz, fekete- és barnakőszén, lignit, szénhidrogének (kőolaj, földgáz), szilícium-dioxid, bazaltfennsík, rétegvulkán, dagadókúp, forró pont, pajzsvulkán, földrengés, S és P-hullám, szeizmográf, Richter és Mercalli-Cancani-Sieberg-skála, hegységképződés, gyűrődés, redő, redőteknő (szinklinális) és redőboltozat (antiklinális), vetődés, vetősík, rög, árok, lépcsős vetődés, medence, orogenezis, tektogenezis, szigetív, izosztázia;

légkör, troposzféra, sztratoszféra, mezoszféra, termoszféra, ózon, állandó, változó és erősen változó gáz, napállandó, üvegházhatás, albedo, légnyomás, szél, kondenzációs mag, fönnszél, ciklon, anticiklon, melegfront, hidegfront, eső, hó, jégeső, futóáramlások, monszun, tájfun, hurrikán, tornádó, savas eső, ózonernyő;

Hidrológiai ciklus, óceán, beltenger, peremtenger, öböl, sótartalom, hullátörés, hullámmorajlás, tengeráramlás (hideg és meleg), tengerjárás, apály, dagály, vízzáró és víztartó réteg, rétegvíz, talajvíz, belvíz, résvíz, karsztvíz, gyógyvíz, hévíz, ásványvíz, vízhozam, tó, fertő, mocsár, láp;

aprózódás, mállás, humusz, talaj, talajsint, erózió, folyóterasz, szakaszjelleg, hordalékkúp és törmelékkúp, defláció, dűne, barkán, turzás, abrázió, firm, hóhatár, gleccser, belföldi jégtakaró, ősfolyamvölgy;

szoláris éghajlati öv, övezet, öv, terület, latoszol, terra rossa;

Topográfiai: Elvünk, hogy az általános, szintetizáló földrajznak a korábbi regionális ismeretekre kell támaszkodnia, ezért a topográfiai fogalmak nagy részét a 7-8. évfolyamon tanítjuk meg, és most csak felidézzük. Ezért itt csak az új fogalmakat tüntettük fel, ez mind a minimális tananyag része.

A hét nagy kőzetlemez, Karibi-, Nazca-, Kókusz-, Arab-, Iráni-, Hellén-Török-, Fülöp- lemez. Aconcagua, Mount St. Helens, Fuji, Stromboli, Hekla, Mt. Pelée, Teleki-vulkán, Popocatepetl,

Grossglockner, Aletsch-gleccser, Mariana-árok, Japán-árok, Humboldt-árok, Takla-Makán, Gondwana, Laurázsia, Pangea, Panthalassza, Thetys, Szahel-öv; Arlói-tó, Brahmaputra, Csád-tó, Gyilkos-tó, Hévízi-tó, Holt-tenger, Ijssel-tó, Watt-tenger, Mekong, Niagara vízesés, Viktória vízesés, Iguacu vízesés, Angel-vízesés, Szelidi-tó, Golf-áramlás, Észak-atlanti áramlás, Kuro-shio-, Oja-shio-, Benguela-, Humboldt-, Szomáli-áramlások.

A tanulói munka értékelése és ellenőrzése:

Fontosnak tartjuk a tanulók munkájának folyamatos ellenőrzését és értékelését. Ennek érdekében többféle módszert alkalmazunk: szóbeli feleletek, röpdolgozatok, témazáró dolgozatok, melyeket szóban és osztályzattal értékelünk. Hangsúlyt fektetünk a szaknyelv elsajátításán felül a választékos beszéd, az önálló előadásmód fejlesztésére, a földrajzi nevek helyesírására, amiről a topográfiai ismeretek vaktérképeken történő ellenőrzésekor is kapunk visszajelzést. Gondot fordítunk az önálló munka kiemelt, részletes, nemcsak jegyben kifejezett értékelésére is.

MÓDSZEREK

Ismeretközlés: Szóbeli: magyarázat, előadás, elbeszélés, leírás, felolvasás, megbeszélés. Vizuális szemléltetés: diavetítés, számítógéppel segített bemutató, videofilm, fényképek bemutatása, táblavázlat, térképhasználat, múzeumi óra.

Önálló munka: csoportmunka, kiselőadás, házi feladat, nagyobb lélegzetű házidolgozat, projekt-módszer

Ismeretek megszilárdítása: óravégi összefoglalás, részösszefoglalás, témavégi összefoglalás, tanév végi rendszerező ismétlés

TANÓRÁN KÍVÜLI TEVÉKENYSÉG

Ajánlott: részvétel tanulmányi versenyeken, kiemelten a Lóczy Lajos OKTV-n

Kötelező: tanulmányi kirándulás, látogatás Földtani Intézetben és Természettudományi Múzeumban

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI

Az év során megismert fogalmak biztos használata. Biztos topográfiai ismeretek, tájékozódás a térképen. A Föld mint égitest helyének ismerete az Univerzumban. Az Univerzum felépítésének ismerete. A Föld belső szerkezetének ismerete. A kőzetburok, annak mozgásai és a következmények. Ásványkincsek és keletkezésük. A földtörténet, az élővilág fejlődése. A geoszféra kölcsönhatása. A légkör szerkezete, felépítése. Idő, időjárás, éghajlat. Az általános légkörczés, a szélrendszerek ismerete. Éghajlati diagramok leolvasásának birtoklása. Önálló ábra- és adatelemzési készség. A víz körforgásának, egyes megjelenési formáinak ismerete. Környezetvédelmi vonatkozások ismerete: levegő- és vízszennyezés, a bányászat hatásai. A belső és külső erők harcának megértése. Az egyes külső erők felszíninformáló tevékenységének ismerete. Az egyes természetföldrajzi övezetek önálló komplex jellemzése.

TANKÖNYV

Nemerkényi Antal – Sárfalvi Béla: Földrajz a 9. évfolyam számára. Nemzeti Tankönyvkiadó
Középiskolai földrajz Atlasz. Kartográfia

FÖLDÜNK - KÖRNYEZETÜNK

10. osztály

Évi óraszám: 74 óra

BEVEZETÉS

Célok

A 10.évfolyam az utolsó év a mindenki számára kötelező földrajzoktatásban, az ezután következő két évfolyamon a tantárgy oktatása az érettségi felkészítés keretében zajlik. Ezért ebben az évben a társadalomföldrajz szintetizáló ismeretei, anyagrészei kerülnek túlsúlyba, és nagy hangsúlyt fektetünk a diákok önálló munkájára, a szakirodalomban végzett ismeretszerzésére, adatgyűjtésére. Célunk az új ismeretek átadása mellett a meglévők rendszerbe foglalása. Az általános társadalomföldrajz megfelelő anyagrészeihez próbáltuk kapcsolni a felvállalt társadalmi ismeretek jogi és politikai ismereteit, a hivatalos ügyintézés fortélyait tanító részét.

Az általános társadalomföldrajz témakörében célunk a világ politikai-gazdasági arculatának a bemutatása, a regionális különbségek oknyomozó vizsgálata. Szeretnénk, ha a tanulók folyamatosan követnék a médiában a globalizálódó világ aktuális eseményeit, terméklistákat állítanának össze a multinacionális cégek termékeiből.

Figyelmet szentelünk az ipar és mezőgazdaság tárgyalásának, kiemelten vizsgálva a telepítő tényezők hatását a területi különbségekre, és tudatosítani szeretnénk a gazdasági tevékenység társadalomra és környezetre gyakorolt hatását. Kiemelten foglalkozunk a regionális integrációkkal, jelentős teret szentelve az Európai Uniónak. A tanulmányok lezárásaként áttekintենék a globális környezeti problémákat, építve a tanulók eddigi ismereteire, az ezen a téren meglévő érzelmi töltésű aktivitásukra.

Belépő tevékenységek

A gazdasági ágazatok tevékenységét bemutató statisztikai adatok, diagramok elemzése. Információgyűjtés tematikus térképekről az egyes régiókban lezajlott gazdasági fejlődésről.

Rendszeres sajtó- és tv figyelő.

Terméklisták összeállítása multinacionális cégek termékeiből. Az egyes termékek hazai fogyasztásban betöltött szerepének bemutatása.

Szituációs játékok környezeti problémákról, a tőzsde működéséről.

TARTALOM

Természet és társadalom 10 óra

A természetföldrajzi övezetesség hatása a gazdasági életre. A Föld népessége, annak összetétele, eloszlásának területi különbségei. A népesség térbeli mozgása. A népességváltozás mutatói.

Településföldrajz, a települések kialakulásának törvényszerűségei. Településtípusok, ezek jellemzői, szerepkörük. Kapcsolatok a településhálózaton belül.

Kulcskompetenciák: matematikai kompetencia – diagramok szerkesztése megadott adatokból, adatsorok elemzése, diagramok értelmezése.

Kiemelt fejlesztési feladatok: környezettudatosságra nevelés – népességnövekedés és fenntarthatóság, a városklíma sajátosságai

A világ változó társadalmi-gazdasági képe 20 óra

A mezőgazdaság és az ipar földrajza. A termelés típusai, földhasznosítás. Kultúrnövények. Háziállatok Ipartelepítő tényezők. Iparágak. Energiatermelés, energiaválság. Megújuló és meg nem újuló energiahordozók. Fosszilis tüzelőanyagok. Hőerőművek és a környezetre gyakorolt hatásuk. Atomerőművek és biztonságos üzemelésük. Alternatív energiaforrások. A kohászat

válsága. A gépipar és az elektronika. Könnyűipar. A terciér és az információs szektor előretörése. Államformák, politikai rendszerek. A hatalmi ágak. A demokrácia működése. Magánügyek és közügyek. Az állam feladatai. Tervgazdaság, piacgazdaság, átalakulás. Az adósságválság. A nemzetközi tőkeáramlás. A tőzsde.

Kulcskompetenciák: kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia – kockázatfelmérés, kockázatvállalás, csapatmunkában történő munkavégzés; matematikai kompetencia – adatsorok elemzése; szociális és állampolgári kompetencia – állampolgári és emberi jogok ismerete, kompromisszumkészség

Kiemelt fejlesztési feladatok: környezettudatosságra nevelés – a globalizáció környezeti következményei, fenntarthatóság, szelektív hulladékgyűjtés, ökogazdálkodás; gazdasági nevelés – felelős fogyasztói magatartás, kedvező befektetések, egyensúlykeresés rövidebb és hosszabb távú érdekek között; aktív állampolgárságra nevelés: konfliktuskezelés.

Regionális különbségek a világgazdaságban **20 óra**

Gazdasági mutatók. Gazdagok és szegények. A felzárkózás lehetőségei. Nemzetközi szervezetek. Centrum – periféria – gazdasági pólusok a világgazdaságban. Egyedi szerepkörök konkrét példák. Globalizáció világgazdaságban. A nemzetközi együttműködés szerepe. Miért jöttek létre integrációk? Az Európai Unió megalakulása. Az EU intézményei, működése. Az EU mezőgazdasági politikája. Az EU területfejlesztési politikája és külgazdasági kapcsolatai.

Kulcskompetenciák: Szociális és állampolgári kompetencia: az EU struktúráinak, fő célkitűzéseinek ismerete; hatékony, önálló tanulás – sajtófigyelés; digitális kompetencia – adatsorokból számítógép segítségével diagram készítése.

Kiemelt fejlesztési feladatok: környezettudatosságra nevelés – a reklám mint manipuláció, környezeti kolonializmus, túlnépesedési válság, az EU környezetvédelme, a kőolajtermelés és bányászat veszélyei.

Magyarország helye a világban **10 óra**

Helyünk és szerepünk a nemzetközi társadalmi-gazdasági folyamatokban. Ezer éve Európa közepén – az EU-hoz való csatlakozás földrajzi alapjai. Rendszerváltás: a politikai intézményrendszer és a gazdaság átalakulása. Az önkormányzatiság, a civil szervezetek szerepe. Hazánk szerepe a különböző regionális együttműködésekben.

Kulcskompetenciák: Szociális és állampolgári kompetencia – közügyekben való hatékony együtt működés

Kiemelt fejlesztési feladatok: környezettudatosságra nevelés – falusi turizmus, ökoturizmus mint az elmaradott térség fejlődési lehetősége.

Globális környezeti problémák **14 óra**

A népesség, a termelés és a fogyasztás növekedésének következményei. Környezeti károsodások, ártalmak. Veszélyeztetett élőhelyek és régiók. A természetes állapot visszaállítása. Regionális és globális szennyezés kapcsolódása. A nemzetközi összefogás. A fenntartható fejlődés elve, a megvalósítás korlátai.

Kiemelt fejlesztési feladatok: környezettudatosságra nevelés – nemzetközi szervezetek a környezet- és természetvédelemben, a fenntarthatóság fogalma, az ökológiai lábnyom, környezeti katasztrófák

KÖVETELMÉNYEK (félkövér betűvel a minimumot, dőlt betűvel a kiegészítő fogalmakat jelöltük, a normál szedésű fogalmakkal együtt az egész adja ki az optimumot)

Általános:

Állam, ország, országhatár, monarchia (abszolút, alkotmányos), **felsőjogok, köztársaság, piacgazdaság** verseny, kínálat, kereslet, nyereség, **magántulajdon, állami tulajdon**, társadalmi igazságosság, **pénz, tőke, gazdasági növekedés, GDP, GNP, fejlődő országok, tervgazdálkodás, privatizáció, szabadkereskedelem, protekcionizmus, embargó, integráció, vámunió, gazdasági és politikai unió, EGK=Közös Piac, Európai Unió**, multinacionális vállalat, transznacionális vállalat, **tőzsde**, áru- és értéktőzsde, értékpapír, *Dow Jones index*,

BUX-index, kötvény, működőtőke, spekulatív tőke, adósság, kamat, hitel, eladósodás, ENSZ, Nemzetközi Valutaalap, Világbank, Biztonsági Tanács, Nemzetközi Bíróság, UNESCO, FAO, WHO, gazdasági szerkezet, foglalkozási szerkezet, ipar, mezőgazdaság, harmadlagos szektor, aktív kereső, megújuló és meg nem újuló erőforrások, K+F, technológiatranszfer, mikroelektronika, mikroprocesszor, chip, integrált áramkör, ipari robot, flexibilis termelési rendszer, intelligens robot, vonalkód, infrastruktúra, Internet, idegenforgalom, újrafelhasználás, fenntartható fejlődés, emberi nagyraszok, népességrobbanás, népesedési ciklus, népesség összetétele, korfa, várható élettartam, urbanizáció, nagyváros, agglomeráció, megalopolisz, dezurbanizáció, falu, szórványtelepülés, tanya.

Topográfiai

Szilícium-völgy, Arab Emírségek, Bolívia, Csád, Guinea, Kenya, Líbia, Libéria, Málta, Marokkó, Monaco, Nicaragua, Tunézia, Uruguay, Bahama-szk., Bali, Dominika, Kanári-szk., Panama, Seychelle-szk., Caracas, Cseljabinszk, Dnyepropetrovszk, Donyeck, Dortmund, Europort, Fokváros, Galati, Hannover, Haifa, Karachi, Karaganda, Kobe, Krasnojarszk, Kyoto, Lvov, Manila, Mekka, Perth, Randstad, Szczecin, Trieszt, Uszty-Ilimszk, Alpok-Adria Közösség, Kárpátok Eurorégió, Közel-Kelet. Bratszk, Greenwich, Irkutszk, Manaus, Vancouver

A tanulói munka értékelése és ellenőrzése:

A tanulók munkáját folyamatosan ellenőrzzük és értékeljük. Ennek érdekében többféle módszert alkalmazunk: szóbeli feleletek, röpdolgozatok, témazáró dolgozatok, melyeket szóban és osztályzattal értékelünk. Hangsúlyt fektetünk az önálló előadásmódra fejlesztésére, a földrajzi nevek helyesírására, amiről a topográfiai ismeretek vaktérképeken történő ellenőrzésekor is kapunk visszajelzést. Gondot fordítunk az önálló munka és csoportmunka kiemelt, részletes, nemcsak jegyben kifejezett értékelésére is.

MÓDSZEREK

Ismeretközlés: Szóbeli: magyarázat, előadás, elbeszélés, leírás, felolvasás, megbeszélés. Vizuális szemléltetés: diavetítés, videofilm, fényképek bemutatása, táblavázlat, térképhasználat, múzeumi óra, üzemlátogatás.

Önálló munka: csoportmunka, kiselőadás, nagyobb lélegzetű házidolgozat, projekt-módszer, szerepjáték, sajtófigyelés.

Ismeretek megszilárdítása: óravégi összefoglalás, részösszefoglalás, témavégi összefoglalás, tanév végi rendszerező ismétlés

TANÓRÁN KÍVÜLI TEVÉKENYSÉG

Ajánlott: részvétel a tanulmányi versenyeken, kiemelten a Lóczy Lajos OKTV-n

Kötelező: látogatás a Magyar Mezőgazdasági Múzeumban és egy ipari üzemben vagy közműnél.

A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELE

Az év során megismert fogalmak biztos használata. Biztos topográfiai ismeretek, tájékozódás a térképen. Értsék, hogy a Földünk egységes egész, amit meg kell védenünk a káros hatásoktól. Ismerjék Földünk társadalmi-gazdasági képét, a népesedési folyamatokat, a gazdasági fejlettség regionális különbségeit, a legfontosabb integrációkat. Lássák meg az összefüggéseket a tudományos-technikai forradalom és az ipar fejlődése között.

Ismerjék fel a környezetvédelem fontosságát, felelősségünket bolygónk iránt. Alakuljanak ki bennük környezetvédő magatartás attitűdjei.

TANKÖNYV

Bernek Ágnes - Sárfalvi Béla: Általános gazdaságföldrajz. Nemzeti Tankönyvkiadó
Középiskolai földrajz Atlasz. Kartográfia

FÖLDÜNK - KÖRNYEZETÜNK

Emelt szintű érettségi felkészítő

a 11.osztály számára

Évi óraszám: 74 óra

BEVEZETÉS

Célok

A felkészítés első évében a tanulmányi versenyeken való minél eredményesebb részvételt szeretnénk elérni, valamint készülni az érettségire. Ennek megfelelően a diákok tanári irányítással egyéni tanulmányi program alapján átismétlik az eddig tanultakat, esetlegesen kiegészítve őket, majd ismereteikről számot adnak a versenyen előforduló különböző típusú feladatok megoldása során, valamint elkészítik pályamunkájukat.

A foglalkozások másik részének célja lakóhelyünk, Budapest és környékének minél jobb, komplexebb megismerése, önálló terepi és szakirodalmi adatgyűjtés és feldolgozás, és a végén egy házi dolgozat készítése.

Belépő tevékenységek

Önálló szakirodalmi gyűjtőmunka a könyvtárban.

Önálló terepmunka.

Kérdőívek szerkesztése, összeállítása.

Pályamunka megírása.

Különböző típusú érettségi feladatok megoldása.

A szóbeli mintatételek kidolgozása

KÖVETELMÉNYEK, A TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI

A tanulók topográfiai tudása, térképhasználata legyen biztos, tematikus, topográfiai és földrajzi térképeket egyaránt nagy biztonsággal alkalmazzanak. Megfelelően tájékozódjanak a terepen, és ismerjék ennek elméleti hátterét is. Ismerjék Budapest és szűkebb lakóhelyük történetét, közigazgatását, gazdasági életét, infrastruktúráját, demográfiai jellemzőit, környezeti problémáit, építészeti és természeti értékeit. Tudjanak kapcsolatot teremteni a hivatalos szervekkel, önkormányzatokkal, civil szervezetekkel. Legyen javaslatuk egy probléma megoldására, ki tudják dolgozni a megvalósítás lépéseit. Tudják önállóan használni az írott és elektronikus információhordozókat. Ismerjék az alkalmazás szintjén a különböző feladattípusokat.

A tanulói munka értékelése és ellenőrzése:

A tanulók munkáját a fakultáción a kis létszámú csoportok miatt feleltetés nélkül is rendszeresen tudjuk ellenőrizni. A versenyekre való készülés, a feladatok megoldása ezt szintén lehetővé teszi. Nagy hangsúlyt fektetünk az önálló előadásmód fejlesztésére.

MÓDSZEREK

Ismeretközlés: Szóbeli: magyarázat, előadás, elbeszélés, leírás, felolvasás, megbeszélés. Vizuális szemléltetés: diavetítés, videofilm, fényképek bemutatása, térképhasználat, múzeumi óra, üzemlátogatás.

Önálló munka: csoportmunka, kiselőadás, pályamunka, projekt-módszer, szerepjáték, sajtófigyelés, kérdőívek alkalmazása, feldolgozása, terepfelmérés, térképezés.

Ismeretek megszilárdítása: feladatok folyamatos megoldása.

TARTALOM

A természetföldrajzi ismeretek felidézése, gyakorlása 42 óra

A térképi ábrázolás. Térképolvasási gyakorlatok. Egyszerű helymeghatározási, mérési és számolási feladatok végzése. Metszet készítése szintvonalas térkép alapján. Térképpel kapcsolatos logikai feladatmegoldások. A térképpel a valóságban való eligazodással kapcsolatos feladatok megoldása. A légi- és az űrfelvételek felhasználásának lehetőségei. A Naprendszer felépítése és annak földi következményei. A Hold és a Föld fizikai jellemzőinek összehasonlítása. A Nap- és Holdfogyatkozások. A Föld és mozgásai. A keringés és a forgás folyamatának, nevezetes időpontjainak és helyzeteinek modellezése. A Nap delelési magasságának kiszámításához kapcsolódó feladatok megoldása Az időszámítás elvei és gyakorlata. Időszámítással kapcsolatos feladatmegoldások. Helyi idővel és zónaidővel kapcsolatos számítási feladatok megoldása.

A földtörténeti időszámítás. A földtörténet fő eseményei által létrehozott képződmények. A földtörténeti folyamatok, események időrendbe állítása példák alapján. Az őskontinensek mozgásainak bemutatása tematikus térképek, folyamatábrák segítségével.

A Föld és a kőzetburok szerkezete. A kőzetlemezek. A kőzetlemez-mozgások okai, típusai, következményei A vulkánosság és a földrengések. A hegységképződés. A leggyakoribb ásványok, kőzetek. Kőzetfelismerési gyakorlatok. A Föld nagyszerkezeti egységei, és eltérő szerepük a földrajzi folyamatokban, jelenségekben. A földfelszín formálódása a belső és a külső erők munkája során.

A légkör anyaga és szerkezete. A levegő felmelegedése. A légnyomás és a szél. Az általános légkörzés. A szélrendszerek. A csapadékképződés folyamata és a csapadékfajták. Az időjárás és az éghajlat.

A világtenger jellemzői, hasznosítása. A felszíni és a felszín alatti vizek. A komplex vízgazdálkodás. A vízvédelem. A légkör és a víz földrajzával kapcsolatos számítási feladatok.

A talaj és jelentősége az élelmiszertermelésben. A talaj veszélyeztetettség. Az egyes geoszférákkal kapcsolatos környezeti problémák kapcsolatai. A szoláris és a valós éghajlati övezetek. A vízszintes földrajzi övezetesség. A forró övezet. A mérsékelt övezet. A hideg övezet. A vízszintes és a függőleges övezetesség kapcsolata.

Budapest földrajza 26 óra

Budapest és agglomerációjának fekvése, domborzata, földtörténete. Budapest éghajlata, a városklíma jellegzetességei. Mikroklíma - mérések. Budapest vizei, különös tekintettel a budai termális vonalra. Budapest mint fürdőváros. Budapest történeti földrajza. A Főváros közigazgatási rendszere, az önkormányzatok felépítése, munkája. Budapest ipara. A Főváros és agglomerációs övezetének lakossága: lélekszám, népsűrűség, foglalkozási szerkezet, etnikumok, népességmozgás. Az infrastruktúra: úthálózat, tömegközlekedés, stb. Budapest mint kiemelt idegenforgalmi központ. Építészeti emlékek a fővárosban. Budapest természeti értékei. Környezeti problémák Budapesten. Hulladékgazdálkodás, a hulladék képződése, ártalmatlanítása, vásárlási szokások.

Az OKTV pályamunka elkészítésének figyelemmel kísérése 6 óra

TANÓRÁN KÍVÜLI TEVÉKENYSÉG

Ajánlott: részvétel a tanulmányi versenyeken: OKTV, Less Nándor.

Kötelező: látogatás Észak-pesti szennyvíztisztító, Gellérthegyi Víztorozó, rákospalotai hulladékégető, hulladéklerakó vagy hulladékudvar, Gellért-hegy, Közlekedési Múzeum.

TANKÖNYV

Az eddig használt tankönyvek, valamint feladatgyűjtemények.

Juhász Árpád: Évmilliók emlékei. Gondolat, Bp., 1983

Horusitzky F. – Schréter Z.- Szóts E.: Budapest természeti képe. Bp., 1958

FÖLDÜNK - KÖRNYEZETÜNK

Emelt szintű érettségi felkészítő
a 12.osztály számára

Évi óraszám: 64 óra

BEVEZETÉS

Célok

Az utolsó évben az érettségire készülés még inkább előtérbe kerül. A feladatmegoldások gyakoriságát és időtartamát igény szükség növelni kívánjuk. Ebben az évben is indulnak a tanulók az OKTV-n

Belépő tevékenységek

Önálló szakirodalmi gyűjtőmunka a könyvtárban.

Különböző típusú feladatok megoldása.

Pályamunka megírása.

Követelmények A tanulók feleljenek meg az emeltszintű érettségi vizsga követelményeinek. Képesek legyenek összehasonlító értékelésre a települések különböző jellemzői (alaprajz, népesség száma, foglalkozási szerkezet stb.) alapján. Adatsorok elemzésével tudják értékelni a gazdasági életben bekövetkezett változásokat. Ismerje és értelmezze Hazánk és az EU kapcsolatában bekövetkezett változásokat. Ismerje a rendszer- és szerkezetváltás, a privatizáció problémáit és hatását. Ismerje a nemzetközi gazdasági kapcsolataink stratégiáját.

A tanulói munka értékelése és ellenőrzése:

A tanulók munkáját a fakultáción a kis létszámú csoportok miatt feleltetés nélkül is rendszeresen tudjuk ellenőrizni. A versenyekre való készülés, a feladatok megoldása ezt szintén lehetővé teszi.

MÓDSZEREK

Ismeretközlés: Szóbeli: magyarázat, előadás, elbeszélés, leírás, felolvasás, megbeszélés. Vizuális szemléltetés: diavetítés, videofilm, fényképek bemutatása, térképhasználat, múzeumi óra, üzemlátogatás.

Önálló munka: csoportmunka, kiselőadás, pályamunka, projekt-módszer, szerepjáték, sajtófigyelés, kérdőívek alkalmazása, feldolgozása, terepfelmérés, térképezés.

Ismeretek megszilárdítása: feladatok folyamatos megoldása.

TARTALOM

A regionális földrajzi ismeretek felidézése, gyakorlása. 20 óra

Kontinensek és kontinensrészek jellemzésének módszerei és szempontjai. Országcsoportok és országok jellemzésének és összehasonlításának szempontjai. A gazdasági helyzet értékelésére alkalmas mutatók, jellemszámok. Afrika tipikus tájainak földrajzi és gazdasági jellemzői. Ausztrália gazdasági életének kialakulása és szerepe a világgazdaságban.

Amerika általános természetföldrajzi képe, kialakulásának értelmezése. Amerika általános társadalomföldrajzi, gazdasági képe, szerepe a világban. Az USA szerepe a világgazdaságban. Az USA nagy gazdasági körzeteinek fejlődése. Mexikó és Brazília földrajzi jellemzői.

Ázsia általános természetföldrajzi jellemzői, azok okai és következményei. Ázsia általános társadalomföldrajzi jellemzői, azok okai és következményei. Ázsia tipikus tájainak jellemzői és szerepük a társadalmi-gazdasági életben. A természetföldrajzi környezet és a társadalmi

hagyományok szerepe India földrajzi jellemzőinek kialakulásában. A társadalmi-gazdasági fejlődés feltételei, útja és következményei Kínában. Japán szerepe a világ és a térség társadalmi-gazdasági fejlődésében. Délkelet-Ázsia iparosodott és iparosodó országainak fejlődési útja. Nyugat-Ázsia és az arab világ.

Európa földjének kialakulási folyamata, természeti- és társadalmi-gazdasági következményei. Európa általános természetföldrajzi képe. Európa általános társadalomföldrajzi képe. Az Európai Unió és kapcsolata hazánkkal. Észak-Európa. Szerkezetváltás Nyugat-Európa gazdaságában. Az Egyesült Királyság földrajzi jellemzői. Franciaország földrajzi jellemzése, szerepe az Európai Unió gazdaságában. Dél-Európa. Olaszország és Spanyolország gazdasági életének bemutatása, összehasonlítása. Horvátország, Szerbia és Montenegró gazdasági életének bemutatása, összehasonlítása. Kelet-Európa természet- és társadalomföldrajzi jellemzői. Oroszország és Ukrajna.

Közép-Európa természetföldrajzi jellemzői és országai. Németország, Ausztria, Svájc, Szlovénia, Szlovákia, Csehország, Románia földrajza.

A Kárpát-medence mint természetföldrajzi egység. A medencejelleg következményei.

Új ismeretek Magyarország földrajzában 12 óra

A természeti környezet és a gazdasági élet kapcsolata. Településtípusaink, településhálózatunk. A népességben bekövetkezett változások: a népesség száma, kor és nem szerinti összetétele, foglalkozási szerkezete. Szerkezetváltás és privatizáció a magyar gazdaságban. Változások az egyes gazdasági ágakban. A környezet- és természetvédelemben bekövetkezett változások.

A társadalomföldrajzi ismeretek felidézése, gyakorlása 16 óra

A népesség számbeli alakulása, összetétele, területi eloszlása a Földön. A települések földrajzi jellemzői a világban. A világgazdaság jellemzői, szerkezete. A gazdasági fejlettség területi különbségei. A világgazdasági pólusok szerepe a világgazdaságban, vezető országaik. A peremhelyzetben lévő országok szerepe a világgazdaságban. Az egyedi szerepkörű országok, országcsoportok és jelentőségük a világgazdaságban.

A világgazdaság működése. A globalizáció. A transznacionális vállalatok. A világkereskedelem fő irányai, áruszerkezete, a benne résztvevő főbb országok. A mezőgazdaság termelési típusai. A világ élelmiszergazdasága. A világ energiagazdasága. A világ iparának átalakulása. A harmadik és a negyedik szektor szerepe a társadalmi-gazdasági életben. A működőtőke és a pénz világa.

A népesség, a termelés és a fogyasztás növekedésének földrajzi következményei. A környezeti válság kialakulása és globalizálódása. Nemzetközi összefogás a környezetvédelemben.

Felkészülés az érettségire, a tanulmányi versenyekre 16 óra

Feladatok és a szóbeli vizsga gyakorlása

TANÓRÁN KÍVÜLI TEVÉKENYSÉG

Ajánlott: részvétel a tanulmányi versenyeken: kiemelten az OKTV-n és a

TANKÖNYV

Az eddig használt tankönyvek és Probáld Ferenc: Regionális földrajz. Nemzeti Tankönyvkiadó